

12/12

Förståndets martyrer: lord Baldwin

G. M. YOUNGS nyss utkomna biografi över Stanley Baldwin (Rupert Hart-Davis, 21 sh.) är i flera avseenden en ganska ovanlig bok. I motsats till den konventionella typen av "life and letters" är levnadsteckningen kort (250 sidor), inriktad blott på väsentligheter och relativt öppen i uppgifter och värderingar; trots att den uppskattade historikern Young var en av Baldwins närmaste vänner, tillåter han sig kritik både i fråga om enskilda handlingar och i karaktärsteckningen. Huvudintrycket blir dock en försvarskrift för den man som för tjugu år sedan betraktades som den brittiska statskonstens mästare men sedan kommit att personifiera det tröga sinnets oförmåga att följa tiden, bristen på idéer och initiativ samt slappheten mot den uppstigande nazismen.

Stanley Baldwin, son till en rik företagare i stål och kolgruvor, trädde efter engelska förhållanden mycket sent i förgrunden av politiken. År 1908, vid 41 års ålder, blev han medlem av parlamentet, och under det första världskriget fick han sina första underordnade poster utanför kabinettet. Ryktbar blev han först som en av de män som främst bidrog till Lloyd Georges störtande i oktober 1922. Lloyd George är, förklarade han i sitt berömda tal på Carltonklubben, "en dynamisk kraft", men "en dynamisk kraft är något fruktsamt; den kan krossa oss,

STANLEY BALDWIN: Oljemålning av sir Oswald Birley.

men den behöver inte därför ha rätt". Därmed var bilden av Baldwin redan nästan färdig: måttfull, eftertänksam, "safe and sound", kontrasten till de vilda och oberäknliga av Lloyd Georges och Churchills märke. Högerledaren Bonar Law gjorde Baldwin till finansminister; då premiärministern efter några månader blev dödsjuk fick Baldwin i maj 1923 rikets högsta ämbete. Kritik saknades inte; Beatrice Webb talar om hur Baldwin gärna framställde sig själv som enfaldig och att alla trodde honom, den förbigångne lord Curzon betecknade sin nye chef som "en man av den mest extrema obetydlighet". Men under femton år förblev Baldwin den ledande statsmannen: efter MacDonalds korta mellanspel ånyo premiärminister 1924—1929, främste man i den formellt av MacDonald ledda nationella samlingsregeringen — i realiteten konservativ — 1931—1935, slutligen för tredje gången premiärminister 1935—1937. Han var John Bull, tryggheten, fastheten, det sunda bondförståndet. Churchill grät av glädje då Baldwin gjorde honom till finansminister 1924; i senare ministärer före kriget kunde denne galning och krigshetsare självfallet inte få plats.

Det är lättare att fixera Baldwins svagheter än att klargöra hur han nådde sin auktoritativa position. Ingen har tillerkänt honom en inträngande intelligens eller vidsträckta kunskaper. Slöhet och lättja är ord som nästan automatiskt kommer fram i beskrivningarna av hans uppträ-

dande och karaktär. Han satt gärna hela dagarna i underhuset, inte för att delta i debatterna, utan för att slippa andra och besvärligare sysslor; ett passivt lyssnande, avbrutet av en och annan tupplur, tycks ha varit hans specialitet. Ministrarna fick sköta sig själva; om Baldwin någon gång skulle förmås att sätta sig in i ett ämne måste de fakta han behövde presenteras på en eller två maskinskrivna sidor. Enligt Austen Chamberlain påverkade han endast vid ett tillfälle under fjorton år kabinettets beslut. I regel sade han inte ett ord vid regeringens sammanträden; kom en utrikespolitisk fråga före brukade han sätta sig till rätta för sömn efter orden "väck mig när ni har slutat med det där". Han avskydde även privata samtal och var irriterad då unga män inom partiet ville prata om något allvarligt. "Hans vänner skall alltid minnas det tunga uttryck, det nästan djuriskt dumma uttryck som kom över hans ansikte då någon icke önskad anhängare gjorde några icke önskade reflexioner till honom."

Dagehot, som prisade engelsmännens dumhet som grunden för deras stora insatser, skulle säkerligen i Baldwins ställning ha sett en bekräftelse på tesens riktighet. Och förvisso ligger det något i tanken. Avunden dog bort inför denna välvilliga slöhet, människor kände sig lugna i denna atmosfär av belåten tystnad, bristen på fantasi gav mod och tillförsikt. Men det är klart att ordet dumhet är en frestande omskrivning för andra egenskaper: saktfärdighet, intellektuell likgiltighet, gemytlig sömnhet, ja, ett så kallat sunt omdöme, som snarast består i ett relativt aktivt gripande av och fasthållande vid det banala. Då Baldwin tvingades att tänka och handla gick det inte fort, men ganska säkert; det visade hans största insatser, vid generalstrejken 1926 och vid abdikationskrisen tio år senare. Och viktigare än detta är kanske att denne man, som efter behag kan kallas dum eller förståndig, inte utan litterär förmåga lät allmänna sanningar av en viss godsint beskaffenhet motivera sina med olust genomförda aktioner. Av det slöa blev hänsynstagande, tolerans, nästan godhet. Han var generös mot sina politiska motståndare, talade alltid om enighet och sammanhållning, uppmanade till kompromisser, avspänning och fridsamhet. Ofta har talats om hans "filosofiska" läggning. Det behöver knappast nämnas att den inte hade mycket att göra med Upp-

salafilosofi eller något i den stilen. Vad som menas är att han strödde kring sig uttryck för en välvilja och ett sinneslugn som stod nära en allmänmänniskg klokhet. "Håll frid, pojkar, så går allting bra." "Det går en dag om sänder." "Den som hjälper sig själv hjälper Gud." "Tänk, så trevligt allting skulle bli om vi bara vore hyggliga och hölle ihop." Då man läser Baldwins tal ser man framför sig en bondgubbe som inför mera oroliga element förkunnar sådana snällheter. Baldwin hade förmåga, sade lord Macmillan, "att höja debatten till filosofins nivå, och han vågade söka sanningen där det är slut med argumenten".

De orden yttrades 1937. Ett par år senare var de omöjliga. Då tänkte man på den Baldwin som vid valet 1935 inte vågat tala om utrikespolitikens faror, som i Hitler och Mussolini såg bråkstakar att uppföstra, som knappast med ett ord allvarligt reagerat mot brutalitet och förföljelser utanför England. Det blev tydligt att den förståelse han visat inåt och utåt alltför mycket byggde på likgiltighet och okunnighet, kanske på slöhet och okänslighet. Vad sade i grunden Baldwin under de utrikespolitiska kriserna omkring 1936, frågar sig Young. "Att krig var en ohygglig sak; att vi inte borde tänka för mycket på det; att Nationernas förbund kanske skulle kunna avvärja det och göra slut på det; att vi under tiden borde rusta men inte heller det för mycket." Vid den tid då denna bild av Baldwin trädde fram i stället för det gamla porträttet av den kloke mannen formulerade denne själv inför katastroferna i Frankrike slapphetens och eftergiftspolitikens yttersta försvar. Herrans vägar är outrannsakliga, så ungefär skrev han i sin dagbok. "Jag tänkte på vilka små kryp vi är och att vi aldrig kan begripa Guds plan, en plan i en sådan skala att den måste vara obegriplig."

HERBERT TINGSTEN